

Received: 21.05.2022
Accepted: 23.05.2022
Published: 30.06.2022

Roczniki Administracji i Prawa
Annuals of The Administration and Law
2022, XXII, z. 2: s. 343-354
ISSN: 1644-9126
DOI: 10.5604/01.3001.0016.0989
<https://rocznikiadministracjiiprawa.publisherspanel.com>

Artur Lis*
Nr ORCID: 0000-0003-4613-0671

KOBIETY GOSPODARNE I WYJĄTKOWE. KOŁA GOSPODYŃ WIEJSKICH W PRAWIE¹

ECONOMIC AND UNIQUE WOMEN. RURAL HOUSE WHEELS IN THE LAW

Streszczenie: Artykuł recenzyjny został poświęcony publikacji Grzegorza Krawca pt. „Ustawa o kołach gospodyń wiejskich. Komentarz”. Na podstawie ustawy z o kołach gospodyń wiejskich z dnia 9 listopada 2018 r. powstała oddzielna formuła organizacyjna dla KGW, które stanowią dobrowolne, niezależne i samorządne społeczne organizacje mieszkańców wsi. W oparciu o poprzednio obowiązujące przepisy prawa, KGW mogły być tworzone w ramach kółek rolniczych jako ich samodzielne jednostki. Mogły również funkcjonować w formie stowarzyszeń. Istotnym rozwiązaniem ustawowym jest nadanie KGW osobowości prawnej, co pozwala im na prowadzenie działalności gospodarczej na własny rachunek i korzystanie z finansowego wsparcia środkami publicznymi. KGW działa na podstawie uchwalonego statutu, który określa w szczególności: nazwę i siedzibę koła, przedmiotowy i terytorialny zakres działalności koła, cele i zadania koła oraz środki ich realizacji, sposób nabywania i utraty członkostwa, majątek koła oraz sposób dysponowania tym majątkiem, sposób reprezentowania koła na zewnątrz, prawa i obowiązki członków, organy koła i ich kompetencje, warunki podejmowania i ważności uchwał organów koła, tryb zmiany statutu oraz likwidacji koła.

Słowa kluczowe: koło gospodyń wiejskich, stowarzyszenie, kółka rolnicze

* dr; Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji, Katedra Historii Ustroju i Prawa. Źródła finansowania publikacji: środki własne autora; e-mail: arturlis@kul.pl

¹ Na marginesie książki: G. Krawiec, *Ustawa o kołach gospodyń wiejskich. Komentarz*, Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa 2021, ss. 163.

Summary: The review article was devoted to the publication by Grzegorz Krawiec entitled „The act on rural housewives’ circles. Comment”. On the basis of the Act on Rural Housewives’ Circles of November 9, 2018, a separate organizational formula was created for KGW, which are voluntary, independent and self-governing social organizations of rural residents. Based on the previously applicable legal regulations, KGW could be established within agricultural circles as their independent units. They could also function in the form of associations. An important statutory solution is to grant KGW a legal personality, which allows them to run a business on their own account and benefit from financial support from public funds. KGW operates on the basis of the adopted statute, which specifies in particular: the name and seat of the circle, the objective and territorial scope of the circle’s activities, goals and tasks of the circle and the means of their implementation, the method of acquiring and losing membership, the assets of the circle and the method of administering these assets, the way of representing the circle. outside, the rights and obligations of members, the bodies of the circle and their powers, the conditions for adopting and valid resolutions of the bodies of the circle, the procedure for changing the statute and liquidating the circle.

Key words: country housewives’ association, association, agricultural associations

Na rynku wydawniczym pojawił się komentarz do ustawy o kołach gospodyń wiejskich². Autorem komentarza jest Grzegorz Krawiec – doktor habilitowany nauk prawnych, profesor Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN, autor i współautor wielu publikacji z zakresu prawa i postępowania administracyjnego³, członek Komisji Nauk Prawnych i Ekonomicznych Polskiej Akademii Nauk.

Koła gospodyń wiejskich to jedna z najstarszych form organizacji społecznych, jakie funkcjonują w Polsce⁴. Pierwsze KGW pod nazwą Towarzystwo Gospodyń utworzono w 1866 r. w Piasecznie k. Gniewa, a pierwsze o nazwie Koło Gospodyń Wiejskich założyła działaczka socjalistyczna F. Płaskowicka w Janisławicach w województwie łódzkim w 1877 r.⁵ Początkowo rola KGW polegała na wzajemnej pomocy w pracach gospodarskich, na prowadzeniu wypożyczalni naczyń, organizowaniu uroczystości i odpustów, rozprowadzaniu kurcząt i młodej trzody chlewnej⁶. Z czasem coraz bardziej wzbogacał się zakres działań, zgodnie z duchem czasu i po-

² Ustawa z dnia 9 listopada 2018 r. o kołach gospodyń wiejskich (Dz.U. z 2021 r., poz. 2256 t.j.).

³ G. Krawiec, *Ustawa o pomocy osobom uprawnionym do alimentów: komentarz*, Warszawa 2022; tenże, *Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi: komentarz*, Warszawa 2021; tenże, *Działalność Rzecznika Praw Obywatelskich w zakresie ochrony prywatności*, Sosnowiec 2017; tenże, *Europejskie prawo administracyjne*, Warszawa 2009; tenże, *Wznowienie ogólnego postępowania administracyjnego*, Sosnowiec 2007.

⁴ M. Biejat, K. Wójcikowska, *O roli tradycji we współczesnej działalności kół gospodyń wiejskich*, „Wieś i Rolnictwo” 2015, 1, s. 97.

⁵ J. Poszepczyński, *Historia kółek rolniczych, kół gospodyń wiejskich na ziemiach polskich 1862-2012*, Warszawa 2012.

⁶ J. Borkowski, A. Gurnicz, *Kółka rolnicze w II Rzeczypospolitej*, Warszawa 1978; A. Mazurek, *Koła gospodyń wiejskich jako organizacje pozarządowe wspierające tradycję i rozwój środowisk wiejskich*, „Pedagogika Katolicka” 1/2021, nr 28, s. 167-176.

stępu⁷. Skupiały one w tym czasie najbardziej aktywnych mieszkańców społeczności wiejskiej. Dzięki temu zauważono, że postępowe kobiety mogą stać się pomocą we wdrażaniu zmian na lepsze⁸. KGW prowadziły działalność społeczną, kulturalną, sportową oraz towarzyską. Na przełomie XIX i XX wieku pełniły funkcję oporu wobec polityki zaborczej, co czyniło KGW jedną z wielu organizacji o profilu niepodległościowym⁹.

W okresie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej nastąpił rozkwit kół gospodyń wiejskich, o czym świadczy wzrost liczby kół z 8378 na przełomie lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych do 35 653 pod koniec lat osiemdziesiątych oraz liczby wszystkich członkiń z 159 900 w 1959 roku do 1 117 800 w 1989 roku. Liczba kół spadła na początku lat dziewięćdziesiątych¹⁰.

Ustawa o kołach gospodyń wiejskich definiuje koła jako dobrowolną, niezależną od administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego, samorządną organizację mieszkańców wsi, wspierającą rozwój przedsiębiorczości na wsi i aktywnie działającą na rzecz środowisk wiejskich¹¹. Mając na względzie dotychczas obowiązujące przepisy i ramy prawne, jak również uchwaloną pod koniec 2018 roku ustawę o kołach gospodyń wiejskich, KGW może prowadzić swoją działalność w następujących ramach prawnych¹²:

1. Ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (jako stowarzyszenie)¹³;
2. Ustawy o społeczno-zawodowych organizacjach rolników (w ramach Krajowego Związku Rolników, Kółek i Organizacji Rolniczych, jako samodzielne kółko rolnicze lub działalność w strukturach kółka rolniczego)¹⁴;
3. Ustawy z dnia 9 listopada 2018 r. o kołach gospodyń wiejskich¹⁵;
4. Grupa nieformalna (osoby fizyczne).

⁷ Z. Grzebisz-Nowicka, *Działalność organizacji kół gospodyń wiejskich na rzecz kobiet i ich rodzin*, [w:] *Kobieta wiejska w Polsce: rodzina, praca, gospodarstwo*, red. J. Sawicka, Warszawa 1995.

⁸ J. Sawicka, *Koła gospodyń wiejskich jako społeczno-zawodowa organizacja kobiet*, „Wieś i Rolnictwo” 2(1996), s. 75-88.

⁹ B. Dolnicki, *Samorząd terytorialny*, Warszawa 2019; M. Magoska, *O idei partycypacji w budowie społeczeństwa obywatelskiego*, [w:] *Prawo w zmieniającym się społeczeństwie. Księga Jubileuszowa Profesor Marii Boruckiej-Arctowej*, red. G. Skąpska, Kraków 1992; J. Podgórska-Rykała, *Samorząd gminny jako przestrzeń realizacji zasady równości kobiet i mężczyzn*, „Samorząd Terytorialny” 2016, nr 9.

¹⁰ Zob. I. Matysiak, *Koła gospodyń wiejskich i ich funkcje w kontekście specyfiki trzeciego sektora w wybranych społecznościach wiejskich*, [w:] *Kobiety, feminizm, demokracja*, red. B. Budrowska, Warszawa 2009.

¹¹ Art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 9 listopada 2018 r. o kołach gospodyń wiejskich (Dz.U. z 2021 r., poz. 2256 t.j.).

¹² A. Lis, *Prawne aspekty działalności kół gospodyń wiejskich*, „Studia Prawnicze KUL” 3(2022).

¹³ Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach (Dz.U. z 2020 r., poz. 2261). Zob. E. Hadrowicz, *Prawo o stowarzyszeniach. Komentarz*, Warszawa 2020.

¹⁴ Ustawa z dnia 8 października 1982 r. o społeczno-zawodowych organizacjach rolników (Dz.U. z 2019 r., poz. 491). Zob. E. Tomkiewicz, *Prawne formy zrzeszania się rolników i ich rola w reprezentowaniu interesów zawodowych*, [w:] *Prawo rolne*, red. P. Czechowski, Warszawa 2019; B. Kozłowska, *Kółka rolnicze i koła gospodyń wiejskich jako reprezentanci potrzeb, interesów zawodowych i społecznych rolników i ich rodzin*, [w:] *Miejsce i rola kółek rolniczych w rozwoju wsi i rolnictwa. Materiały konferencyjne*, Warszawa 1998, s. 165-174.

¹⁵ Ustawa z dnia 9 listopada 2018 r. o kołach gospodyń wiejskich (Dz.U. z 2021 r., poz. 2256 t.j.).

Jak zaznacza Grzegorz Krawiec, „koło gospodyń wiejskich” to nazwa odnosząca się do tradycji i historii. W tym kontekście rozumieć należy określenie „gospodyń”, które jest w niej zawarte, a które sugeruje, że członkiem KGW mogą być jedynie kobiety. KGW stanowiły formę zrzeszania się kobiet, które mieszkały na wsi, były żonami gospodarzy - kobietom żyjącym na wsi nie pozostawiano wówczas wielkiego wyboru drogi życiowej. Obecnie jednak mieszkają tam różne osoby, także nieuprawiające roli, a zadania KGW wcale nie muszą być ściśle związane ze wsią. Zdaniem Krawca rola kół musi ulec zmianie: z organizacji ściśle wspierającej tradycyjną formę życia wiejskiego na organizację wspierającą lokalne środowisko społeczne.

Koła gospodyń wiejskich to organizacje typowo kobiece – zakładane przez kobiety i zrzeszające kobiety. Wszystkie te organizacje wrosły już na dobre w krajobraz polskiej wsi. Członkinie kół łączą tradycyjne role kobiece z pracą zawodową, zaś możliwość wspólnego działania na rzecz wsi i jej mieszkańców traktują jako obszar aktywności społecznej.

Ustawa o kołach gospodyń wiejskich jest aktem normatywnym, który uniezależnia KGW od innych społeczno-zawodowych organizacji rolników. Ustawa ta wprowadziła samodzielność KGW, określając je jako dobrowolne, niezależne od administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego (JST), samorządne społeczne organizacje mieszkańców wsi, których celem jest wspieranie rozwoju przedsiębiorczości na wsi i aktywna działalność na rzecz środowisk wiejskich¹⁶.

Ustawę o kołach gospodyń wiejskich trudno jest zakwalifikować do jednej gałęzi prawa. Wynika to m.in. z tego, że zawiera w sobie wiele norm charakterystycznych dla różnych gałęzi, a ponadto odnosi się do problematyki dotyczącej partycypacji obywateli w życiu społecznym, co jest przedmiotem zainteresowania różnych gałęzi prawa: prawa konstytucyjnego, prawa administracyjnego, prawa cywilnego, prawa finansowego.

Charakteryzowana ustawa określa formy i zasady dobrowolnego zrzeszania się w kołach gospodyń wiejskich, tryb ich zakładania oraz organizację kół gospodyń wiejskich działających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Komentowana ustawa nie jest pierwszym aktem prawnym, który reguluje problematykę kół gospodyń wiejskich. W poprzednim stanie prawnym KGW nie były uregulowane samodzielnym aktem prawnym, stanowiły one jedną ze społeczno-zawodowych organizacji rolniczych. Od chwili jej wejścia w życie stały się one samodzielnym podmiotem, wyposażonym w osobowość prawną. Ustawa ma na celu wsparcie działalności KGW na rzecz rozwoju przedsiębiorczości na terenach wiejskich oraz kultywowania folkloru i polskiej bogatej tradycji. W uzasadnieniu projektu omawianej ustawy podano także, iż KGW mają być niezależne od innych organizacji społeczno-zawodowych rolników (kółek rolniczych), a także od administracji rządowej i JST.

¹⁶ Z. Grzebisz-Nowicka, *Działalność organizacji kół gospodyń wiejskich...*; B. Kozłowska, *Kółka rolnicze i koła gospodyń wiejskich...*, s. 165-174.

Istotne znaczenie dla działalności KGW miała ustawa o społeczno-zawodowych organizacjach rolników¹⁷. Przed wejściem w życie ustawy z dnia 9 listopada 2018 r. o kołach gospodyń wiejskich¹⁸ KGW były jedną z pięciu społeczno-zawodowych organizacji rolników, obok kółek rolniczych, rolniczych zrzeszeń branżowych, związków rolników, kółek i organizacji rolniczych, a także związków rolniczych zrzeszeń branżowych. Regulacja dotycząca kółek była w tej ustawie niezwykle lakoniczna – nie posiadały one samodzielności i funkcjonowały na podstawie regulaminu¹⁹.

Artykuł 2 ustawy określa formę organizacyjną i zakres działalności KGW. Koło gospodyń wiejskich jest dobrowolną, niezależną od administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego, samorządną społeczną organizacją mieszkańców wsi, wspierającą rozwój przedsiębiorczości na wsi i aktywnie działającą na rzecz środowisk wiejskich. Koło gospodyń wiejskich reprezentuje interesy i działa na rzecz poprawy sytuacji społeczno-zawodowej kobiet wiejskich oraz ich rodzin, a także wspiera wszechstronny rozwój terenów wiejskich. Artykuł 2 jest jednym z najistotniejszych artykułów z punktu widzenia charakteru prawnego KGW²⁰. Określa bowiem zakres ich działania. W ustępie pierwszym wskazuje on konstytutywne cechy KGW oraz ogólnie określa ich cel. Te cechy to: 1) dobrowolność; 2) niezależność od administracji rządowej i JST; 3) samorządność; 4) uznawanie KGW za społeczną organizację mieszkańców wsi²¹.

Grzegorz Krawiec w recenzowanym komentarzu, omawiając artykuł 2 scharakteryzował: przynależność do kół gospodyń wiejskich a wolność zrzeszania się; działalność kół gospodyń wiejskich jako forma realizacji zasady pomocniczości; koła gospodyń wiejskich jako organizacja społeczna; dobrowolność i samorządność kół gospodyń wiejskich; zadania kół gospodyń wiejskich; realizacja zasady równości jako zadanie kół gospodyń wiejskich; przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu jako zadanie kół gospodyń wiej-

¹⁷ *Lokalne, regionalne i tradycyjne szansą dla Kół Gospodyń Wiejskich II. Poradnik dla Kół Gospodyń Wiejskich*. Wydanie drugie uaktualnione, Warszawa 2020.

¹⁸ S. Iwanowski, *Prawne formy organizowania się społeczeństwa*, „Samorząd Terytorialny” 2010, nr 1-2; R. Barański, *Fundacje i stowarzyszenia. Współpraca organizacji pozarządowych z administracją publiczną*, Warszawa 2016; *Instytucje prawa rolnego*, red. M. Korzycka, Warszawa 2019.

¹⁹ I. Raszejka-Ossowska, *Formalno-prawne aspekty działalności kół gospodyń wiejskich*, Warszawa 2019; M. Biejat, K. Wójcikowska, *O roli tradycji we współczesnej działalności Kół Gospodyń Wiejskich*, „Wię i Rolnictwo” 2015, nr 1-2; J. Stasiak, *Koła Gospodyń Wiejskich – nie tylko od kuchni*, „Wię Mazowiecka. Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Warszawie” 2016, nr 11; M. Urbaniak, *Kierunki rozwoju organizacyjnego Kół Gospodyń Wiejskich*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Historica” 43(1979), s. 187-193; B. Kożuch, *Cele i korzyści współpracy organizacji publicznych i pozarządowych*, [w:] *Wpływ przemian cywilizacyjnych na prawo administracyjne i administrację publiczną*, red. J. Zimmermann, P.J. Suwaj, Warszawa 2013.

²⁰ Ustawa z dnia 9 listopada 2018 r. o kołach gospodyń wiejskich (Dz.U. z 2021 r., poz. 2256 t.j.).

²¹ J. Podgórska-Rykała, *Samorząd gminny...*; J. Sługocki, *Podstawy prawne kulturotwórczej roli samorządu terytorialnego. Perspektywa 30 lat doświadczeń*, „Samorząd Terytorialny” 2020, nr 4; K. Zajda, *Władza lokalna, organizacje pozarządowe i przedsiębiorcy – współdziałanie na rzecz rozwoju wsi. Studium przypadku gmin wiejskich powiatu radomskiego*, „Samorząd Terytorialny” 2013, nr 3; *Prawo rolne*, red. P. Czechowicz, Warszawa 2019.

skich; działania na rzecz rodziny jako zadanie kół gospodyń wiejskich; prowadzenie działalności społeczno-wychowawczej i oświatowo-kulturalnej w środowiskach wiejskich; wszechstronny rozwój obszarów wiejskich; wspieranie rozwoju przedsiębiorczości kobiet; inicjowanie i prowadzenie działań na rzecz poprawy warunków życia i pracy kobiet na wsi; upowszechnianie i rozwijanie form współdziałania, gospodarowania i racjonalnych metod prowadzenia gospodarstw domowych; reprezentacja interesów środowiska kobiet wiejskich wobec organów administracji publicznej; rozwijanie lokalnej i regionalnej kultury ludowej; koło gospodyń wiejskich jako pracodawca.

Na uwagę zasługuje fakt, że autor, komentując artykuł 3 dotyczący prawa zrzeszania się i tworzenia związków kół gospodyń wiejskich, opracował przykładowe wzory formularzy: nr 1. Wniosek o wpis związku kół gospodyń wiejskich do Krajowego Rejestru Kół Gospodyń Wiejskich; nr 2. Załącznik do wniosku o wpis związku kół gospodyń wiejskich do Krajowego Rejestru Kół Gospodyń Wiejskich dla założycieli związku kół; nr 3. Załącznik do wniosku o wpis związku kół gospodyń wiejskich do Krajowego Rejestru Kół Gospodyń Wiejskich dla członków związku kół; nr 4. Uchwała o zadeklarowaniu członkostwa koła gospodyń wiejskich w związku kół.

Artykuł 4 wprowadza zasadę – jedno koło gospodyń wiejskich w jednej wsi. Koła gospodyń wiejskich mogą mieć siedzibę i działać także na terenach: 1) sołectw położonych w granicach administracyjnych miast; 2) miast do 5000 mieszkańców. Terenem działalności koła gospodyń wiejskich może być jedna bądź więcej wsi. Członkiem koła gospodyń wiejskich może być każda osoba, która ukończyła lat 18. Za zgodą przedstawicieli ustawowych w działalności koła mogą brać także udział osoby, które ukończyły lat 13²².

Koło gospodyń wiejskich działa na podstawie uchwalonego przez siebie statutu, który określa w szczególności:

- 1) nazwę i siedzibę koła;
- 2) podmiotowy i terytorialny zakres działania koła;
- 3) cele i zadania koła oraz środki ich realizacji;
- 4) zakres i przedmiot działalności zarobkowej prowadzonej przez koło;
- 5) sposób nabywania i utraty członkostwa oraz przyczyny utraty członkostwa w kole;
- 6) prawa i obowiązki członków koła;
- 7) sposób ustanawiania i regulowania składek członkowskich,
- 8) organy koła, ich kompetencje, okres kadencji oraz tryb ich wyboru i odwoływania przed upływem kadencji;
- 9) warunki podejmowania i ważności uchwał organów koła;
- 10) sposób reprezentowania koła na zewnątrz, w szczególności sposób zaciągania zobowiązań majątkowych;

²² <https://www.gov.pl/web/kobiety-gospodarne-i-wyjatkowe/kto-moze-zalozyc-kolo> [dostęp: 21.05.2022].

- 11) majątek koła oraz sposób dysponowania tym majątkiem;
- 12) zasady tworzenia i wykorzystania kapitałów (funduszy) własnych;
- 13) tryb zmiany statutu koła;
- 14) tryb likwidacji koła.

Z inicjatywą założenia koła może wystąpić co najmniej 10 osób, zwanych do czasu rejestracji koła w KRKGW²³ założycielami, które ukończyły 18 lat oraz których miejscem zamieszkania jest wieś będąca terenem działalności koła, sołectwo położone w granicach administracyjnych miasta albo miasto do 5000 mieszkańców. Miejsce zamieszkania nie jest tożsame z miejscem zameldowania takiej osoby, ponieważ miejsce zameldowania może się różnić od miejsca zamieszkania²⁴.

Założyciele w drodze uchwały przyjmują statut koła. Może być to statut wzorcowy, stanowiący załącznik do ustawy KGW lub statut własny, spełniający wymogi określone w art. 5 ust. 2 ustawy KGW. W każdym czasie koło może przyjąć statut wzorcowy, jeśli wcześniej uchwaliło statut własny lub statut własny, jeśli wcześniej uchwaliło statut wzorcowy. Każda taka zmiana statutu powoduje obowiązek zgłoszenia jej do KRKGW. Przyjęcie statutu wzorcowego wiąże się z tym, że koło może jedynie dopisać swoją nazwę, siedzibę czy też teren działania. Natomiast zmiana liczby członków zarządu lub sposobu reprezentacji jest już zmianą uregulowań statutu i powoduje, że statut taki przestaje być wzorcowy. Założyciele ze swojego grona wybierają komitet założycielski. Komitet jest organem kolegialnym, co oznacza, że musi się składać z co najmniej dwóch osób. Do czasu rejestracji koła w KRKGW, a następnie wyboru zgodnie ze statutem jego organów, w tym członków zarządu, w imieniu koła działa komitet założycielski. Oznacza to, że z wnioskiem o jego rejestrację w KRKGW występuje komitet założycielski²⁵.

Po dokonaniu rejestracji koła w KRKGW oraz po wyborze zarządu koła, prawo do reprezentacji koła przysługuje jego zarządowi. Zarząd powoływany jest w drodze uchwały przez zebranie członków koła. Wraz z wpisem do KRKGW nabywa osobowość prawną, czyli staje się podmiotem praw i obowiązków, może pozywać i być pozywanym, składać oświadczenia wywołujące skutki prawne, zaciągać zobowiązania. Po wpisie do KRKGW założyciele koła stają się jego członkami²⁶.

W razie przejścia KGW w stan likwidacji, likwidatorami tego koła są członkowie jego zarządu, jeżeli statut lub w razie braku odpowiednich postanowień statutu, uchwała ostatniego zebrania członków tego koła nie stanowi inaczej. KGW w likwidacji zachowuje dotychczasową swoją nazwę z dodaniem wyrazów: „w likwidacji”. Obowiązkiem likwidatora jest przeprowadzenie likwidacji w możliwie najkrótszym czasie, w sposób zabezpieczający majątek likwidowanego koła gospodyń wiejskich

²³ Krajowy Rejestr Kół Gospodyń Wiejskich.

²⁴ Ustawa z dnia 9 listopada 2018 r. o kołach gospodyń wiejskich (Dz.U. z 2021 r., poz. 2256 t.j.), art. 4.

²⁵ Ibidem, art. 6-10.

²⁶ Ibidem, art. 15-16.

przed nieuzasadnionym uszczupleniem. W tych granicach likwidator jest uprawniony do kierowania działalnością KGW i reprezentowania tego koła na zewnątrz. Likwidator w szczególności powinien zawiadomić Prezesa ARiMR o otwarciu likwidacji i wyznaczeniu likwidatora, z podaniem jego imienia, nazwiska i miejsca zamieszkania; dokonywać czynności prawnych niezbędnych do przeprowadzenia likwidacji, w szczególności podać do publicznej wiadomości informację o otwarciu likwidacji oraz wezwać wierzycieli do przedstawienia wierzytelności, w terminie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia. Po zakończeniu likwidacji, likwidator zgłasza Prezesowi ARiMR wniosek o wykreślenie KGW z rejestru. W przypadku koła, które uzyskało wpis do KRKGW o charakterze deklaratoryjnym, z wnioskiem o wykreślenie występuje osoba uprawniona do reprezentacji tego koła. W przypadku, gdy likwidator złoży wniosek o wykreślenie, a nie zawiadomił wcześniej Prezesa ARiMR o otwarciu likwidacji, należy ustalić, w ramach postępowania dotyczącego wykreślenia, czy zostały spełnione wszystkie wymagania co do przeprowadzenia likwidacji koła. Prezes ARiMR wykreśla, w drodze decyzji, KGW z rejestru²⁷.

Ustawa o KGW daje jej daleko idące ułatwienia. Należy do nich na przykład możliwość prowadzenia uproszczonej ewidencji przychodów i kosztów zamiast ksiąg rachunkowych i sporządzania sprawozdań finansowych²⁸. KGW może prowadzić Uproszczoną Ewidencję Przychodów i Kosztów – na specjalnie przygotowanych wzorach. Prowadzenie UEPIK-u zwalnia również z corocznego obowiązku składania sprawozdań finansowych do Szefa Krajowej Administracji Skarbowej oraz (generalizując) z obowiązku posiadania kasy rejestrującej. KGW prowadzące UEPIK nadal mają obowiązek corocznego złożenia do urzędu skarbowego deklaracji CIT-8 wraz z załącznikami. Jest to deklaracja o wysokości osiągniętego dochodu (straty), kosztach oraz należnym podatku, a także ewentualnym zwolnieniu od podatku, z którego może korzystać KGW. Dochód z działalności KGW służy realizacji celów statutowych i nie może być przeznaczony do podziału między jego członków. Odpłatna działalność KGW, np. sprzedaż żywności regionalnej, w rozumieniu ustawy o VAT stanowi podlegającą opodatkowaniu działalność gospodarczą, a wykonujące ją KGW są uznane za podatników podatku od towarów i usług (podatnicy VAT). Jednocześnie należy zauważyć, że na podstawie art. 113 ust. 1 i ust. 9 ustawy o VAT, KGW mogą korzystać ze zwolnienia od tego podatku – jeżeli wartość sprzedaży nie przekroczyła łącznie w poprzednim roku podatkowym kwoty 200 000 zł, zaś w przypadku rozpoczęcia działalności w trakcie roku podatkowego – jeżeli wartość sprzedaży nie przekroczy powyższej kwoty w proporcji do okresu prowadzonej działalności gospodarczej w roku podatkowym²⁹.

²⁷ *Koła Gospodyń Wiejskich*, Dodatek specjalny „Tygodnika Poradnika Rolniczego”, <https://www.tygodnik-rolniczy.pl/articles/wies-i-rodzina/poradnik-dla-kgw-dotacje-projekty-inspiracje-pobierz/> [dostęp: 21.05.2022]. <https://www.arimr.gov.pl/krajowy-rejestr-kol-gospodyn-wiejskich/dokumenty-niezbjedne-do-przyznania-pomocy.html> [dostęp: 21.05.2022].

²⁸ P. Małecki, M. Mazurkiewicz, *CIT. Komentarz. Podatki i rachunkowość*, Warszawa 2020.

²⁹ *Jak prowadzić finanse Koła Gospodyń Wiejskich. Poradnik dedykowany Kołom Gospodyń Wiejskich zarejestrowanym w Krajowym Rejestrze Kół Gospodyń Wiejskich prowadzonym przez Agencję Re-*

Poprzez wprowadzenie ustawy o kołach gospodyń wiejskich z dnia 9 listopada 2018 roku koła zostały dostrzeżone i docenione przez ustawodawcę jako odrębna organizacja. Niezwykle ważne jest również wsparcie finansowe KGW z budżetu państwa na ich działalność statutową, którego wysokość jest uzależniona od liczby członków koła. Ciekawym projektem mogłoby być rozszerzenie ustawy na teren poza wsią, czyli bliźniaczej dla kół, miejskiej organizacji kobiecej, skupionej także na aktywności na rzecz społeczności lokalnej, jednak nieposługującej się nazwą „koło gospodyń wiejskich”³⁰.

Konkludując, należy zauważyć, iż dodatkowym atutem książki jest zamieszczenie w części drugiej 17 użytecznych wzorów dokumentów dotyczących prawnych aspektów działalności KGW: wzór nr 1. Wniosek o wpis związku kół gospodyń wiejskich do Krajowego Rejestru Kół Gospodyń Wiejskich; nr 2. Załącznik do wniosku o wpis związku kół gospodyń wiejskich; nr 3. Załącznik do wniosku o wpis związku kół gospodyń wiejskich do Krajowego Rejestru Kół Gospodyń Wiejskich dla członków związku kół; nr 4. Uchwała o zadeklarowaniu członkostwa koła gospodyń wiejskich w związku kół do Krajowego Rejestru Kół Gospodyń Wiejskich dla założycieli związku kół; nr 5. Uchwała w sprawie uchwalenia statutu koła gospodyń wiejskich; nr 6. Uchwała w sprawie wyboru komitetu założycielskiego; nr 7. Oświadczenie członka koła o wystąpieniu z koła; nr 8. Uchwała zarządu koła gospodyń wiejskich w sprawie wykluczenia członka; nr 9. Wzorcowy statut koła gospodyń wiejskich; nr 10. Wniosek o wpis koła gospodyń wiejskich do Krajowego Rejestru Kół Gospodyń Wiejskich; nr 11. Wezwanie do uzupełnienia braków w statucie; nr 12. Uchwała zebrania koła gospodyń wiejskich w sprawie wyboru zarządu; nr 13. Żądanie zwołania zebrania członków koła gospodyń wiejskich; nr 14. Zawiadomienie o zebraniu członków koła gospodyń wiejskich; nr 15. Uchwała zebrania koła gospodyń wiejskich; nr 16. Zawiadomienie o wyborze prowadzenia uproszczonej ewidencji przychodów i kosztów przez koło gospodyń wiejskich o zawieszeniu członka zarządu koła; nr 17. Uchwała zebrania koła gospodyń wiejskich o rozwiązaniu koła. Należy jednak przyjąć, iż jest to tylko propozycja wzorów dokumentacji formalno-prawnej działalności KGW. Do wyżej wymienionych wzorów można by dodać np. wzór uchwały absolutoryjnej dla zarządu KGW wynikający z art. 15 ustawy.

strukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, <https://www.gov.pl/web/kobiety-gospodarne-i-wyjatkowe>); K. Olejniczak, *Czynniki sprzyjające przedsiębiorczości kobiet w biznesie*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Częstochowskiej. Zarządzanie” 2016, nr 22.

³⁰ K. Lipiński, K. Trudnowska, *Formalno-prawne aspekty funkcjonowania kół gospodyń wiejskich*, [w:] *Lokalne, regionalne i tradycyjne szansą dla Kół Gospodyń Wiejskich. Poradnik dla KGW*, Warszawa 2019, s. 80-88; I. Matysiak, *Koła gospodyń wiejskich i ich funkcje w kontekście specyfiki trzeciego sektora w wybranych społecznościach wiejskich*, [w:] *Kobiety, feminizm, demokracja*, red. B. Budrowska, Warszawa 2009; S. Michalska, *Tradycyjne i nowe role kobiet wiejskich*, „Wieś i Rolnictwo” 2013, nr 2; A. Ostaszewska, *Zaangażowanie i aktywność społeczna kobiet na przykładzie kół gospodyń wiejskich oraz grup feministycznych. Analiza przypadków*, [w:] *Krajobraz społecznościowy – Polska 2014*, red. G. Chimiak, K. Iwińska, Warszawa 2014; J. Sawicka, *Koła gospodyń wiejskich jako społeczno-zawodowa organizacja kobiet*, „Wieś i Rolnictwo” 2(1996), s. 75-88.

Recenzowany komentarz cechuje się dyferencją szczegółowości wywodów w ramach poszczególnych komentowanych artykułów. Reasumując rozważania, konstatuję, że komentarz do ustawy jest mimo pewnych uwag krytycznych opracowaniem na poziomie odpowiadającym wysokim standardom. Ponadto celowe byłoby dokonanie streszczenia komentarza, np. w j. angielskim. Na jej tylnej okładce zawarto informację: „Publikacja ma na celu uporządkowanie i wyjaśnienie wszystkich przepisów ustawy oraz ułatwienie bieżącego ich stosowania w praktyce. Komentarz odnosi się do aktualnych, obecnie występujących problemów, z jakimi mogą mieć do czynienia osoby stosujące ustawę o kołach gospodyń wiejskich, a także sami członkowie kół (...) Autor, obok komentowania poszczególnych jednostek redakcyjnych ustawy, rozwija także wątki okołoustawowe, zbieżne z poruszonymi w komentarzu zagadnieniami prawnymi. Dokonana przez autora wykładnia przepisów ustawy przeprowadzi czytelnika przez instytucję kół gospodyń wiejskich, uwytatniając jej różnorodność”.

Wyrażam przekonanie, że publikacja Grzegorza Krawca pt. *Ustawa o kołach gospodyń wiejskich. Komentarz* jest opracowaniem na bardzo wysokim poziomie merytorycznym. Na pochwałę zasługuje także zestawienie szerokiej bibliografii. Nie ulega wątpliwości, że recenzowana książka zarówno od strony treściowej, jak i formalnej zasługuje na rekomendację i pozytywną opinię.

Bibliografia

Literatura

Barański R., *Fundacje i stowarzyszenia. Współpraca organizacji pozarządowych z administracją publiczną*, Warszawa 2016.

Biejat M., Wójcikowska K., *O roli tradycji we współczesnej działalności Kół Gospodyń Wiejskich*, „Wieś i Rolnictwo” 2015, nr 1-2.

Borkowski J., Gurnicz A., *Kółka rolnicze w II Rzeczypospolitej*, Warszawa 1978.

Czechowski P. (red.), *Prawo rolne*, Warszawa 2019.

Dolnicki B., *Samorząd terytorialny*, Warszawa 2019.

Grzebisz-Nowicka Z., *Działalność organizacji Kół Gospodyń Wiejskich na rzecz kobiet i ich Rodzin*, [w:] *Kobieta wiejska w Polsce: rodzina, praca, gospodarstwo*, red. J. Sawicka, Warszawa 1995.

Hadrowicz E., *Prawo o stowarzyszeniach. Komentarz*, Warszawa 2020.

Iwanowski S., *Prawne formy organizowania się społeczeństwa*, „Samorząd Terytorialny” 2010, nr 1-2.

Korzycka M. (red.), *Instytucje prawa rolnego*, Warszawa 2019.

Kozłowska B., *Kółka rolnicze i koła gospodyń wiejskich jako reprezentanci potrzeb, interesów zawodowych i społecznych rolników i ich rodzin*, [w:] *Miejsce i rola kółek rolniczych w rozwoju wsi i rolnictwa. Materiały konferencyjne*, Warszawa 1998.

Koźuch B., *Cele i korzyści współpracy organizacji publicznych i pozarządowych*, [w:] *Wpływ przemian cywilizacyjnych na prawo administracyjne i administrację publiczną*, red. J. Zimmermann, P.J. Suwaj, Warszawa 2013.

Krawiec G., *Działalność Rzecznika Praw Obywatelskich w zakresie ochrony prywatności*, Sosnowiec 2017.

Krawiec G., *Europejskie prawo administracyjne*, Warszawa 2009.

Krawiec G., *Ustawa o kołach gospodyń wiejskich. Komentarz*, Warszawa 2021.

Krawiec G., *Ustawa o pomocy osobom uprawnionym do alimentów: komentarz*, Warszawa 2022.

Krawiec G., *Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi: komentarz*, Warszawa 2021.

Krawiec G., *Wznowienie ogólnego postępowania administracyjnego*, Sosnowiec 2007.

Lipiński K., Trudnowska K., *Formalno-prawne aspekty funkcjonowania kół gospodyń wiejskich*, [w:] *Lokalne, regionalne i tradycyjne szansą dla Kół Gospodyń Wiejskich. Poradnik dla KGW*, Warszawa 2019.

Lis A., *Prawne aspekty działalności kół gospodyń wiejskich*, „Studia Prawnicze KUL” 3(2022).

Lokalne, regionalne i tradycyjne szansą dla Kół Gospodyń Wiejskich II. Poradnik dla Kół Gospodyń Wiejskich. Wydanie drugie uaktualnione, Warszawa 2020.

Magoska M., *O idei partycypacji w budowie społeczeństwa obywatelskiego*, [w:] *Prawo w zmieniającym się społeczeństwie. Księga Jubileuszowa Profesor Marii Boruckiej-Arctowej*, red. G. Skąpska, Kraków 1992.

Małecki P., Mazurkiewicz M., *CIT. Komentarz. Podatki i rachunkowość*, Warszawa 2020.

Matysiak I., *Koła gospodyń wiejskich i ich funkcje w kontekście specyfiki trzeciego sektora w wybranych społecznościach wiejskich*, [w:] *Kobiety, feminizm, demokracja*, red. B. Budrowska, Warszawa 2009.

Mazurek A., *Koła Gospodyń Wiejskich jako organizacje pozarządowe wspierające tradycję i rozwój środowisk wiejskich*, „Pedagogika Katolicka” 1/2021, nr 28.

Michalska S., *Tradycyjne i nowe role kobiet wiejskich*, „Wieś i Rolnictwo” 2013, nr 2.

Olejniczak K., *Czynniki sprzyjające przedsiębiorczości kobiet w biznesie*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Częstochowskiej. Zarządzanie” 2016, nr 22.

Ostaszewska A., *Zaangażowanie i aktywność społeczna kobiet na przykładzie kół gospodyń wiejskich oraz grup feministycznych. Analiza przypadków*, [w:] *Krajobraz społecznościowy – Polska 2014*, red. G. Chimiak, K. Iwińska, Warszawa 2014.

Podgórska-Rykała J., *Samorząd gminny jako przestrzeń realizacji zasady równości kobiet i mężczyzn*, „Samorząd Terytorialny” 2016, nr 9.

Poszepczyński J., *Historia kótek rolniczych, kół gospodyń wiejskich na ziemiach polskich 1862-2012*, Warszawa 2012.

Raszejska-Ossowska I., *Formalno-prawne aspekty działalności kół gospodyń wiejskich*, Warszawa 2019.

Sawicka J., *Koła gospodyń wiejskich jako społeczno-zawodowa organizacja kobiet*, „Wieś i Rolnictwo” 2(1996).

Sługocki J., *Podstawy prawne kulturotwórczej roli samorządu terytorialnego. Perspektywa 30 lat doświadczeń*, „Samorząd Terytorialny” 2020, nr 4.

Stasiak J., *Koła Gospodyń Wiejskich – nie tylko od kuchni*, „Wieś Mazowiecka. Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Warszawie” 2016, nr 11.

Tomkiewicz E., *Prawne formy zrzeszania się rolników i ich rola w reprezentowaniu interesów zawodowych*, [w:] *Prawo rolne*, red. P. Czechowski, Warszawa 2019.

Urbaniak M., *Kierunki rozwoju organizacyjnego Kół Gospodyń Wiejskich*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Historica” 1979, 43.

Zajda K., *Władza lokalna, organizacje pozarządowe i przedsiębiorcy – współdziałanie na rzecz rozwoju wsi. Studium przypadku gmin wiejskich powiatu radomszczańського*, „Samorząd Terytorialny” 2013, nr 13.

Akty normatywne

Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach (Dz.U. z 2020 r., poz. 2261).

Ustawa z dnia 8 października 1982 r. o społeczno-zawodowych organizacjach rolników (Dz.U. z 2019 r., poz. 491).

Ustawa z dnia 9 listopada 2018 r. o kołach gospodyń wiejskich (Dz.U. z 2021 r., poz. 2256 t.j.).

Netografia

<https://www.arimr.gov.pl/krajowy-rejestr-kol-gospodyn-wiejskich/dokumenty-niezbedne-do-przyznania-pomocy.html> [dostęp: 1.06.2022]

<https://www.gov.pl/web/kobiety-gospodarne-i-wyjatkowe/kto-moze-zalozyc-kolo> [dostęp: 1.06.2022].

Jak prowadzić finanse Koła Gospodyń Wiejskich. Poradnik dedykowany Kołom Gospodyń Wiejskich zarejestrowanym w Krajowym Rejestrze Kół Gospodyń Wiejskich prowadzonym przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, <https://www.gov.pl/web/kobiety-gospodarne-i-wyjatkowe>.

Koła Gospodyń Wiejskich, Dodatek specjalny „Tygodnika Poradnika Rolniczego” za: <https://www.tygodnik-rolniczy.pl/articles/wies-i-rodzina/poradnik-dla-kgw-dotacje-projekty-inspiracje-pobierz/> [dostęp: 1.06.2022].